

HADRIANI CARDI

NALIS S. CHRYSOGONI, AD ASCANIVM
 CARDINALEM S. VITI, VICECAN-
 CELLARIVM, VENATIO.

Ia surgite, nunquid excitauit
 Dudum raucifono Diana cornu?
 Actutum properate, iam parata est,
 Et secum Ascanius suus paratur.

Venatoribus hac die est eundum,
 Quà Salaria prospicit lacunas
 Claras sulfure Tyburis superbi.

His dictis iuuenum ruunt manipuli
 De conclauibus omnibus frequentes.

Hic uenabula, cuspides ahenas,
 Aeratas, ualidasq; fert bipennes.

Ille hastilia, ferreas secures,
 Cruda spicula Martis uniuersi.

Deducunt alij canum phalanges.
 Latrantes abeunt simul molossi

Mox indaginis unicæ sagaces.

Tollunt retia rara Muliones.

Procedit Dea prosequente magna
 Caterua, chlamydem recincta pictam
 Ventilantibus aureis capillis.

Suras purpurei tegunt cothurni,

Aurata

Actutum, festum. pper.

*Manipuli, militum nris q uno
sunt sub vexillo.*

Venabula, telum venaticum.

Cuspidis

Bipennis, i byle

Hastilia, gabelzru

Securis, i sce

Phalanges, armatorum pugio.

Indago, kunjekt

Mulio, mille dyuer

Sura, mæde andbyne.

Cothurnus, leerse.

Aurata ex humero sonat pharetra.

Iungit Ascanius suas cohortes

Solertissimus unus inter omnes.

Sublimes Libycis equis uehuntur.

Aurora interea thorum relinquens

Quadrigris roseis diem uehebat.

Ventum est ad iuga, deuioſq; saltus,

Conuallis quibus obsidetur ingens.

Præterlabitur hanc, secaturq; riuus

Rauco murmure, leuibus salebris,

Limo sordidus, hinc & inde ripas,

Multa tectus harundine, & palustri

Iunco, nec procul albicat salictum

Dextra, quæ uidet Herculis popellum.

Cliui sylua latus tenet sinistri.

Floret perpetuo, uiretq; iuxta

Vasta planicies feracis agri.

Vt signum Ascanius dedit, repente

Sortiti iuuenes uices laborum,

Seruat quisq; sui locum negocii.

Hi uallant aditus, nemusq; cogunt.

Hi per inuia lustra mussitantes

Vestigare feras docent catellos:

Extendunt alij plagas dolosas.

Disponunt alij feros molossos.

Hic sub ilice, & ille sub uetusta

Quercu sternitur: hunc tegit supinum

Grauis iuniperi uirentis umbra.

Ee Densa

Densa sub platano & comis opaca,
 Quæ de colle leui tumore surgit.
 Diua & Ascanius simul recumbunt.
 Omnes solliciti uidere, quænam
 Ex tanto ueniat labore præda.

Ecce protinus horridus, feroxq;
 Aper spumeus ore, dente frendens,
 Voluens trux oculos modo huc, modo illuc,
 Dorso horrentibus, hispidisq; setis,
 Callosa cute caute duriore,
 Excitus canibus per antra fertur
 Præceps, uulnificis utrinq; rostris,
 Stipatus grege mordicus petentum
 Aures & latus omne lancinantum.
 Accurrit Dea, nec globus sinebat
 Quicquàm præter apri uidere rictum,
 Deprompsit pharetra illico sagittam,
 Lunauitq; genu potenter arcum,
 Et iacit. Volat illa quæ uideri
 Rictus uix poterat, secansq; hiatus
 Per præcordia labitur. Quis unquàm
 Vati crederet? ultimos recessus
 Caudæ transiit, solumq; fixit.
 Procumbit quadrupes humi uolutus,
 Tendens ilia, calcibusq; frustra
 Alternis uacuas laceffit auras.
 Flumen sanguinis undat ex barathro
 Vasti gutturis, hispidaq; cauda,

Dum

Dum spectant stupidi, feræq; magnos
 Artus, grandia & aspera extimescunt
 Ossa, & ingluuiem capacis alui,
 Umbrosi nemoris fugatus antro
 Ceruus, cassibus expeditus ingens
 Celsis cornibus arduus ruebat,
 Septus puluerea canum corona
 Saltu transilit unico paludem,
 Ripaq; ulteriore adhuc ueretur
 Vertens arboream subinde frontem,
 Dum certant properi canes natate
 Summis naribus & reflant hiantes,
 Volans Ascanius leui ueredo
 Precatus Triuia perenne numeri,
 Inuadit iaculo, diuq; librans
 Iecit eminus hæsit impeditum
 Ferrum cornibus, ac solo reflexa
 Nequicquam ante oculos pependit hasta.
 Fremens Ascanius rapit, rotatq;
 Ensem fulmineum, absciditq; ab armis
 Cum ceruice caput: micat per herbam
 Hic corpus, caput hic, rubet cruore
 Interfusa palus: ruunt repente
 Venantes querula procacitate,
 Stratq; obstupere mole cerui.
 Ridens Delia quid stupetis inquit?
 Noster Ascanius minora nescit.
 Clamor interea tumultuantum

Circum retia uertit ora turbæ,
 Captam terribilem Histricem fremebant,
 Quæ rostrum, atq; pedes plagis ligata
 Spinis missilibus canes, uirosq;
 Arcebat procul, & fugabat omnes.
 Venator sibi quisq; consulebat.
 Multi sub clypeo arborum latebant,
 Multos obice texerat crepido.
 Post carecta canes inane latrant.
 Densant spicula mutua, & uicissim
 Bellantum furit incruentus ardor.
 Nam spinæ nequeunt ferire tectos,
 Et tecti nequeunt feram ferire.
 Tanta duriciæ cutis rigebat
 Crebris missilibus petita, nullis
 Interpuncta notis. Erat Sicamber
 Forte in tam celebri sodalitate,
 Audax prælia tanta qui cietet,
 Libs cognomine, machinæ repertor
 Mirandæ, horrificæ, minacis, atræ
 Qualem, nec Steropes, nec ipse fertur
 Pater Lemnius inferis cauernis
 Informasse Ioui, nec ulla in orbe
 Per tot sæcula cogitauit ætas.
 Nam truncum teretem, æneum, cauumq;
 Nitro, sulfure, puluere & saligni
 Carbonis replet usq; ad umbilicum.
 Induditq; pilam ex liquente plumbo,

Superne,

Superne, tenue oppido foramen
 Spirat: hinc iacit igneam fauillam:
 Histrix continuo forata fumat.
 Non sic fulminis impetus trifulci,
 Nec falarica sic rotata fertur,
 Sed nec sic Scythico sagitta neruo,
 Nec fundis Balearibus lapillus.
 Mox tanto intonuit fragore cælum,
 Et tanto ingemuit tremore tellus,
 Vt quicquid caueis latebat usquàm,
 Ferarum omne genus, feri leones,
 Auriti lepores, lupi uoraces,
 Et damæ timidi, uolatilesq;
 Cerui, & capreoli leues, fugacesq;
 Apri setigeri, dolisq; uulpes
 Insignes, ruerent metu per agros,
 Vasta ut planicie nihil uideres.
 Usquàm præterea: latent sub illis
 Arbuſta omnia, & omnis herba profus.
 Canes interea modo has, modo illas
 Passim cædere, nec locus cadenti est.
 Denso in agmine ſtant, feruntq; morſus
 Immotæ, ſuperambulans molossi
 Strage incredibili usq; ſæuientes.
 Sæuitum nimis eſt, Diana clamat,
 Quo tandem ruitis? redite in orbem
 Palantes, neq; enim expedit ferarum
 Omne funditus interire nomen.

Ee 3 Sat nostro

Sat nostro Ascanio datum, nec ultra
Modestissimus omnium rogaret.

Cornu perfonat aureo reducens
Triumphalia castra, mox recensent
Plenum sanguinis agmen interemptum.
Nec tot millia computare possunt.
Implent effeda, conuehunt quadrigis.
Pars gestant humeris, solóie raptant,
Hi sub ponderibus gemunt iniquis,
Feruet mulio, corbuloq; feruet.

Rus est non procul hinc penes sacellum
Desertæ Cereris loco remoto,
Huc armenta, greges, canum labores,
Et uastas nemorum ferunt ruinas.
Hanc cuncti properant tenere metam,
Hac tandem reduces simul quiescunt.
Ruri subditus hortulus uirebat,
Qualis Corycium senem bearet,
Et qualem Hesperides uelint sorores.
Hic inter uiolas Thymum, ligustrum,
Narcissos, Hyacinthinosq; flores
Fons scatens uitreis aquis susurrat.
Hunc pomaria tam beata cingunt,
Ver ut perpetuum colant, & usq;
Argutis auibus canora uernent.
Regis Alcinoi fuisse credas.
Pate ns area propter ima fontis
Labr a tenditur, hanc tegunt corymbis

Pallentes

Pallentes hederæ, rosas achanti
 Flexo uimine textiles obumbrant,
 Lentæ lilia subligant genistæ.

Sub his floribus apparata mensa est,
 Instratusq; thorus tapete picto,
 Et Semyramia manu figuris
 Distincto uarijs, super tapetum
 Albet mappula delicatioris
 Villi, Barbaricis notata punctis.

De mensis Abacus nitens acernis
 Pandit uascula Mentoris uetusta,
 Priscorumq; toreumata aulicorum.

Aetate, & facie pares ministri,
 Nympharum Triuiæ chorum æmulantes,
 Expectant thalamo beatiore
 Diuam, & Ascanium labore fessos,
 Pars sacris adolet focis penates.
 Et iam sol medium secabat axem
 Flammis omnipotentibus coruscans.
 Tandem numine prodeunt secundo.
 Felici omine, quicquid est ferarum
 Magno pontifici dicant Iulo.

Crines subtilibus rosis coronant
 Vnguentis Megalensibus madentes,
 Custodit soleas puer relictas.

Sponda se mediam locat Diana
 Gemmis splendidulis decora uirgo,
 Post, multo Ascanius coruscus ostro

Flexo

Flexo poplite cernuus minister
 Dat summis digitis aquas odoras.
 Mox mantilia Nympha subministrat.
 Apponunt alij nouas figuras
 Extructæ Cereris, Dryas catillum
 Fragrantem Ambrosia gerit Dianæ.
 Post hanc syderei ferunt ephebi
 Lances ordine. Phasiana prima est.
 Stat Iunonis auis superba cauda,
 Phœnicopterus eminente lingua,
 Et crista Meleagrides rubenti,
 Et pluma niuei patent olores.
 Hinc albi iecur anseris tumebat.
 Hinc capo Cybeli deæ dicatus.
 Perdices strue maxima ferebant,
 Et pulpæ melioris Attagenes.
 At sturnos inopes, grues, palumbes,
 Cunctas cortis aues cocis relinquunt.
 Subuectant alij salariorum
 Quicquid ars potuit nouare lauti.
 At farcimina dant uetustiora,
 Turget lactea suminis papilla,
 Campano petasone gloriantur,
 Vestino quoq; caseo intumescunt.
 Non lucanica, non tomacla defunt
 Farcto uentre suis solo ex phalisco.
 Non deest oxygarum, offulæ, minutal,
 Liba adorea, candidaꝑ pultes

Condis,

Conchis, Glandia, Spondili, Borelli.
 Nec mustacea lixulæ Sabinæ,
 Cerebella auium, salaxq; bulbus,
 Nec iecuscula iusculis odora,
 Nec desunt patinæ omnium nepotum:
 Exquiruntur & omnibus popinis
 Pulmentaria uesca, quæ palatum
 Irritare saporibus putentur.
 Vincunt fercula cogitationem,
 Nec stilus meus explicet, nec usquam
 Maiore in precio fuit culina.
 Nusquam prandia sumptuosiora.
 Triumphalia erant minora multo:
 Nemo pontificum dapes reponat,
 Aut cœnis saliaribus laboret.

Ponunt mox alij maris rapinas,
 Mullos Adriaci salis colonos,
 Murenas Siculis aquis natantes:
 Latum amplissima fert patella rhombum,
 Baiana ostrea, murices, lupoq;
 Auratas, Acipenseris, Scarosq;
 Structoris manus erudita raptim
 Cultello dirimit, secatq; paruo.

Dum cœnat, citharis comatulorum
 Er cantum uario, nouoq; plausu
 Valles undiq; concauæ resultant.

Et iam prima epulas quies tenebat,
 Cum cellarius eligit ministros

Bacchi munera læta qui propinent.
 Hæc est amphora nectaris beati,
 Qua Latonia sola proluatur.
 Trullam hanc Ascanio dedere Galli
 Spumantem Bromio Parisiorum.
 Misce his tu cyathis Dryas falernum,
 Tu cape has pateras puer Caleni,
 Inger tu hos calices Opimiani,
 Vos Setina date his scyphis uetusta,
 At uos Cecuba fundite hoc Triente.
 Momentum dedit hæc heri lagenam,
 At Surrentum hodie cadum hunc picatum.
 Cupa hac conditur Adrianus humor.
 Priuernatia congio hoc Sagunti,
 Chium hoc urceolo sapit rotundo,
 Bio hæc seriola optimo redundat.
 Plena hæc aurea defruto metreta est.
 Mulsum hæc cirnea dulcius recondit.
 Tum bellaria largiora ponunt
 Mensæ delicias deum secundæ.
 Electissima poma porriguntur.
 Inter quæ melimella principatum
 Malorum facile omnium obtinebant.
 Post petita parua, Manliana,
 Tum spadonia, Græcula, Appiana
 Lanata, orbiculata Septiana,
 Dant pannucia serica & gemella.
 Ad hæc Crustumis piris abundant,

Succi

Succi plena tument falerna cista,
Et longo pede Dolobelliana.
Pompeiana placent fauore magni,
Et testacea de colore testæ.
Dant uoconia Laurea, & uolema
Ampullacea prominente collo,
Nardina, & decumana grandiora.
Hæc tum nomina repperit uetustas,
Nunc sedum insipiens nouis ineptit.
Adduntur Cariotides mariscis,
Et cydonia coctanis recincta,
Et tuber Libycis madens pruinis,
Nux amygdala, pinea, atq; iuglans.
Laxant castaneæ suos echinos,
Picenas quoq; porrigunt oliuas.
Ollares etiam dabantur uua.
Ponunt frigore gratiora rapa.
Plura his & meliora, quæ silentur
Redunduntibus ingerit canistris
Miris munditijs secunda mensa.
Exempta procul esuritione,
Et mensis procul omnibus remotis,
Sic est post epulum locuta uirgo.
Ascani Ducis optimi propago,
Ingens purpurei decus senatus,
Vides ut iaceant in orbe cuncta,
Quæ mortalibus esse iam solebant
Vitæ præsidium laboriosæ,

F f 2 Et quibus

Et quibus tenebris operta uirtus
 Passim calcibus improbis teratur.
 Quid primum querar, ordiarue primum?
 Cum superstitione deos putaret,
 Id quod quenq; suus mouebat ardor,
 Mundus artibus optimis scatebat.
 Postquam de Solymis deus perustis
 Veræ religionis imperator
 Nostra numina uana dissipauit,
 Et totum pedibus subegit orbem,
 Apportans pereuntibus salutem,
 Ius, fas, ueridicas tulitq; leges,
 Et mores docuit bonos, suoq;
 Culpas sanguine omnium expiauit,
 Clausum ad superos iter pateret,
 Fit mutatio numinum repente.
 Certatim properant, uolantq; cuncti,
 Et cultus auidi nouos adorant.
 » Fassi unum coluere. Sed quod ille
 » Ferre omnes uoluit, tulere pauci.
 Nec omnes capiunt, quod omnibus dat.
 Ut peruersa hominum, malignaq; est mens,
 » Versa in segniciem fides, & omnis
 » In quæstum pietas. Simul secuta
 Miris illecebris placens uoluptas.
 » Nunq; delitiæ supiniore,
 » Nunq; auaritiæ altior charybdis.
 » Quando ita ambitio negociata est?

Quando

- » Quando nequius, inquinatiúsue
 » Peccatum? Patet ilias malorum
 » Grandis, fons scelerum scaturientum.
 Vel gentes penitissimas reuísit,
 Quæ uestro sine numine insolescunt.
 Bacchanturq; magis monente nullo.
 Tu uero genus indyctum senator
 Flamen ætheriæ Dialis aulæ,
 Quo respublica tota gloriatur,
 Cuius cardine sustinetur orbis,
 Ne mentis propriæ inquilinus erres,
 » Ab omni popularitate debes
 » Diuinos animi auocare motus.
 » Nec plebecula quid misella latret,
 » Sed quàm sit fragilis, caduca, fluxa,
 » Et quàm lubrica uita cogitare,
 » Causas discere & æstimare rerum,
 » Quid nam gigneris, unde, quò feraris.
 » Spem longam reseces. uides in orbe
 » Nihil perpetuo tenore uerti.
 » Si fortuna facit pecuniosum,
 » Nil remordeat esse liberalem.
 » Scis quantum deceat potentiozem,
 » Ut comi domus hospitalitate
 » Ianuis bipatientibus fatiscat.
 » Laus non ultima displicere nulli,
 » Præstare ingenuum, facillimumq;
 » Verbis parcere contumeliosis.

- » Seruorum meminisse, qui fideles
 » Aduersis fuerint, malisq; rebus.
 Nouit Ascanius quid ipsa dicam.
 Nec casus memorabimus peractos.
 Quis fratrem sine questibus reuellat?
 Ducem Insubria quem tremebat audax?
 Quis siccis poterit nepotem ocellis
 Regem Parthenopeium referre?
 Erumnas tibi quis peculiare
 Monendo renouet? Satis, superq;
 Deplorauimus ista, dum ruebant.
 Et nunc sis quibus erutus ruinis,
 Et qui sis modo redditus memento.
 Nec tam perdita, quam reperta cures,
 Perfer qualiacunq; non pigebit
 Tot pericula ferre, tot tulisse.
 Posses pluribus admonere, & ultra
 Quæ pœnæ maneant malos docere,
 » Et quæ præmia debeantur illis,
 » Qui non corporeo obliti sepulchro
 » Perstringunt animi igneum uigorem,
 » Nec terræ infodiunt datum talentum,
 Ni tibi ista domi elegantiora
 Nascerentur, & unicus deorum
 Vestris uatibus omnia explicasset.
 Ad hæc Ascanius refert. Diana
 Syluarum & nemorum patrona uirgo,
 Seu Proserpina noctibus relucens,

Seu

Seu Lucina, Hecate, uel alma Iuno,
Dictynna, aut Triuia expetis uocari,
Te quæcunq; meum leuas laborem,
Semper pectore conditam tenebo,

Vesper interea exiens olympo
Nocturnis comitantibus tenebris,
Mergensq; Oceano caput ruebat.

Iamq; in faucibus atrij ministri
Pæana ad litui sonum canentes

Expectant in equis heros ituros.

Lucum Delia fertur in propinquum,

Densæ Oreades hinc & hinc sequuntur.

Stipant Ascanium suæ cohortes,

Ardentes animis redire in urbem.

F I N I S.